

BLOGI

Kiina 20 vuotta WTO:ssa – ripeää kasvua ja kasvavia haasteita

Kiinan talous | 13.12.2021 | Juuso Kaaresvirta

KIRJOITTAJA

Juuso Kaaresvirta
Vanhempi ekonomisti

Kiina liittyi Maailman kauppajärjestö WTO:n jäseneksi tiistaina 11.12.2001. Liittymisprosessi oli pitkä ja alkoi jo 1980-luvulla GATT-sopimuksen aikana. Tuona aikana Kiina teki suuria muutoksia talousjärjestelmäänsä siirtyen suunnitelmataloudesta kohti markkinataloutta ja avaamalla markkinoita myös ulkomaisille yrityksille. Ilman uudistuksia WTO-jäsenyys tuskin olisi ollut mahdollinen.

Liittyessään WTO:hon Kiina sitoutui purkamaan kaupanesteitä kuten laskemaan tulleja ja avaamaan markkinoitaan ulkomaisille yrityksille. Se sitoutui myös laajemmin yhteisiin WTO:n pelisääntöihin ja muuttamaan lainsäädäntöään esimerkiksi teollis- ja tekijänoikeuksien suojan parantamiseksi. Kiinassa harrastettu laaja kopiointi oli tuolloin keskeinen kiistakysymys.

Kiinalle talouden avaaminen, ja WTO-jäsenyys sen kruununa, on tuonut lisävauhtia maan kehittymiseen sekä talouden kasvuun. WTO-jäsenyyden jälkeen vientisektori koki valtavan kasvupyrähdyksen ja Kiinaan virtasi vuolaasti ulkomaista tuotantoa sekä osaamista. Kymmeniä miljoonia kiinalaisia työllistyi nopeasti viennin ja siihen liittyvien toimialojen pariin. Syntyi tuottavuusloikka, kun vähällä työllä ollut maaseudun nuorempi väki siirtyi kaupunkeihin tehdastyöhön. Samalla tuli tarve rakentaa uusia koteja ja palveluita kaupunkeihin. Vienti toi vaurautta maahan ja johti myöhemmin palkkojen laajaan sekä nopeaan nousuun. Kiinasta tuli nopeassa tahdissa tärkeä osa globaaleja tuotantoketjuja. Olisikohan nykyisen kaltainen globalisaatio edes mahdollista, jos Kiina ei olisi avautunut?

Viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana Kiinan BKT:n määrä on yli viisinkertaistunut ja arvo yli kymmenkertaistunut, ja maasta on tullut maailman toiseksi suurin talous. Viennin ja tuonnin arvot ovat yli kymmenkertaistuneet, ja Kiina on nykyään selvästi maailman suurin tavaraviejä ja

toiseksi suurin tuoja. Kiina tuottaa arvonlisää muun maailman kulutettavaksi yhtä paljon kuin Yhdysvallat, ja Kiina kuluttaa ulkomaista arvonlisää Yhdysvaltojen jälkeen toiseksi eniten. Valtavan suuriksi paisuneiden vaihtotaseen ylijäämien siivittämänä maan ulkomainen nettovarallisuus on arviolta kymmenkertaistunut. Vaikea nähdä, että Kiina olisi pystynyt näin nopeaan kasvuun ja vaurastumiseen ilman avautumista.

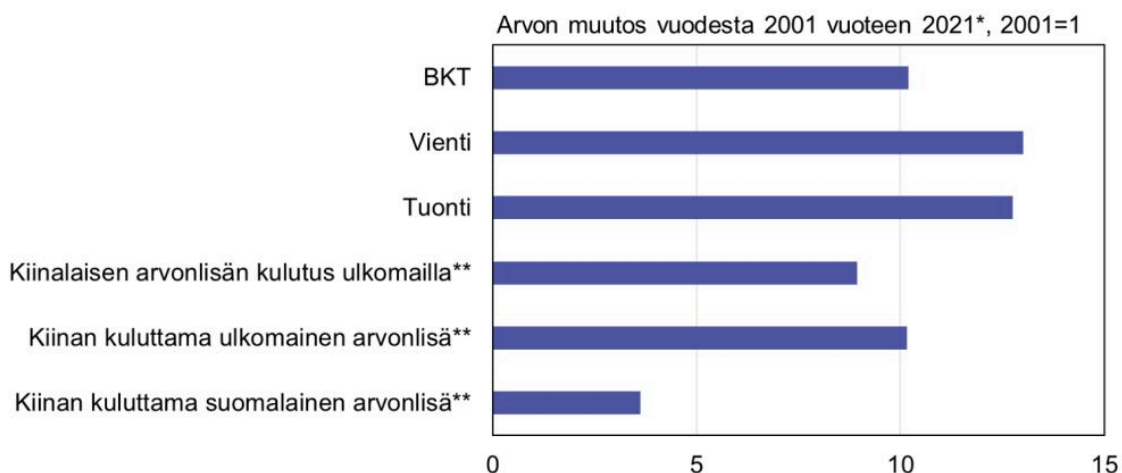
Muulle maailmalle on Kiinan avautumisesta ollut hyötyä, mutta myös haittoja. Kiinan vaurastuminen ja lisääntynyt kysyntä on hyödyttänyt monia yrityksiä ja niiden työntekijöitä ja myös valtioita ympäri maailmaa. Tuotantokustannukset ovat laskeneet, mikä on näkynyt halvempina tuotteina kaupanhyllyillä ja lisääntyneenä hyvinvointina kaikkialla maailmassa. Lisäksi Kiinan dynaaminen tuotanto on pystynyt reagoimaan muuttuneisiin tarpeisiin esimerkiksi moninkertaistamalla nopeassa tahdissa kasvomaskien valmistuksen koronakriisin aikana. Toisaalta monien työvoimavaltaiten alojen työpaikkojen siirtyminen Kiinaan on tuottanut ongelmia monissa maissa.

Kiinan avautuminen ja kasvu on säteillyt Suomeen samoja kanavia pitkin kuin muuallekin maailmaan. Suomalaisesta ulkomaille viedystä arvonlisästä, siis tavaroista ja palveluista ml. osista, jotka kulkeutuvat osana isompaa esimerkiksi saksalaista laitetta, yhä suurempi osa kulutetaan Kiinassa. Maa onkin meille jo näin mitattuna Ruotsin ja Saksan veroinen vientimarkkina, mutta edelleen Yhdysvaltoja pienempi.

Suomi ei kuitenkaan ole ollut Kiinan kasvun suurimpia hyötyjiä. Kun Kiinan kuluttama ulkomainen arvonlisä kymmenkertaistui vuosien 2001–2018 välillä, Kiinan kuluttama suomalainen arvonlisä ei edes nelinkertaistunut. Myös perinteiset tavara- ja palveluviennin tilastot viittaavat heikkoon kehitykseen, kun Suomen vientiä Kiinaan verrataan vaikkapa Kiinan kokonaistuonnin kasvuun tai Ruotsin, Norjan ja Tanskan Kiinan-viennin kehitykseen. Myös vientimme rakenne on muuttunut koneista ja laitteista raaka-aineisiin. Tänä vuonna Suomen Kiinan-tavaraviennistä peräti kolmasosa on ollut sellua.

Kuvio 1.

Arvolla mitattuna Kiinan kokonaiskysyntä ja tuonti yli kymmenkertaistuvat 20 vuodessa, mutta suomalaisen arvonlisän kulutus kasvoi Kiinassa vaatimattomasti

*) arvio, **) muutos vuodesta 2001 vuoteen 2018

Lähteet: Kiinan tilastovirasto, SAFE, OECD TiVA, CEIC ja BOFIT.

10.12.2021
eurojatalous.fi

Kun Kiina liittyi WTO:n jäseneksi, monet ulkomailla toivoivat, että Kiina jatkaa siirtymistä kohti länsimaista markkinataloutta. Monilta osin näin ei ole käynyt, ja presidentti Xi Jinpingin aikana on liikuttu päinvastaiseen suuntaan. Valtion ja valtionyritysten rooli on merkittävä ja kasvussa. Yritystuet ovat edelleen mittavia ja läpinäkymättömiä. Molemmat ovat asioita, joihin muiden maiden on hankala puuttua WTO:n puitteissa, ja myös syitä suurvaltajännitteiden kasvuun.

Viime vuosina Kiinan poliittiset erimielisyydet eri maiden kanssa ovat kanavoituneet usein kahdenvälisen kaupan rajoittamisena. Viime päivinä se on jopa estänyt kokonaan kaupankäynnin kiukun kohteeksi joutuneen Liettuan kanssa. WTO-sitoumukset eivät vaakakupissa paljoa painaneet. Samalla Kiina on joltain osin kääntymässä sisäänpäin. Omavaraisuus on nostettu aiempaa tärkeämmäksi tavoitteeksi, ja kansallinen turvallisuus on ulotettu aiempaa laajemmin taloudellisiin kysymyksiin. Nämä yhdessä kiristyvien suurvaltajännitteiden kanssa povaavat vaikeutuvia aikoja kansainväliselle kaupalle ja WTO:lle. Kiinassa sisäänpäin kääntymisiä on tehty historiassa ennenkin. Lopputulos on aina ollut huono, erityisesti kiinalaisten itsensä kannalta.

Muun muassa tästä aiheesta puhuttiin BOFITin Kiina-tietoiskussa 2021: Miten rakennetaan tulevaisuuden kasvu? Ks. [tietoiskun ohjelma](#) ja [tallenne](#).

Asiasanat

BOFIT, kauppapolitiikka, Kiina, Maailman kauppajärjestö (WTO), Suomi, ulkomaankauppa